

HODNO VIDIEŤ, HODNO NAVŠTÍVIŤ, HODNO POZNAŤ **– TURISTICKO-VLASTIVEDNÉ PAMIATKY** **A ZAUJÍMAVÉ MIESTA V DOLNOM KUBÍNE**

Dolný Kubín

Dolný Kubín je malebné mesto so zvláštnym pôvabom, ktoré leží na juhozápade regiónu Orava. Je jeho metropolou s takmer 20 000 obyvateľmi. Prvá písomná zmienka o Kubíne je zo 6. januára roku 1314 v listine magistra Donča, zvolenského župana, ktorou udeľuje obyvateľom Liptova dedične zeme na Orave i s príslušenstvom. Neskôr gróf Gašpar Illésházy, župan oravský, udelil Dolnému Kubínu dňa 10. mája 1632 mestské práva, ktoré dňa 14. decembra 1633 potvrdil cisár Ferdinand II. formou privilégii.

Mesto sa rozprestiera v nadmorskej výške 468 m n. m. Stredom tohto územia preteká rieka Orava, ktorá delí mesto Dolný Kubín na dve časti. Po ľavej strane toku rieky je časť starého, historického mesta, po pravej strane je nová časť mesta – Bysterec. Mesto je vstupnou bránou na Oravu, ktorá je najsevernejším regiónom Slovenska. Leží v juhozápadnej časti Oravskej vrchoviny, na jej rozhraní s Oravskou Magurou. Dominantami, ktoré sa vypínajú nad mestom, sú Veľký Choč (1607 m) a Kubínska hoľa (1346 m). Z vrcholu Kubínskej hole je za pekného počasia nádherný výhľad na Dolný Kubín, Malú aj Veľkú Fatru, Nízke Tatry, Vysoké Tatry a tiež Západné Tatry, Veľký Choč, Oravské i Kysucké Beskydy.

Hviezdoslavovo námestie

Hviezdoslavovo námestie je základnou stredovekou urbanistickou pamiatkou mesta. Aj keď sa postupne vyvíjalo, nemalo v stredoveku dnešný rozsah a podobu. Do 17. storočia ho charakterizovala drevená zástavba domov a drevené domy sa stavali aj neskôr. Mestské výsady – trhy, jarmoky, mýta a tiež prechod sídla Oravskej stolice z Veličnej do Dolného Kubína v druhej polovici 17. storočia mali vplyv aj na stavbu kamenných domov najmä v strede námestia. Niektoré z nich sa v prestavanej podobe zachovali dodnes a tak môžeme po obvode námestia obdivovať viacero meštianskych domov.

Začiatkom septembra 2010 sa začala rekonštrukcia celého Hviezdoslavovho námestia, ktorá bola financovaná z projektov európskych fondov. Z dolnokubínskeho námestia sa tak po dokončení stala pešia zóna s jednou výškovou úrovňou, ktorá je rozčlenená na územie oddychu a zelene.

Hviezdoslavovo námestie (pohľad z hornej časti námestia).

Na Hviezdoslavovom námestí sa nachádzajú viaceré zaujímavé historické objekty – pamätne budovy a domy s pamätnými tabuľami, pomník a pamätník a iné pozoruhodnosti. Vyberáme niektoré z nich.

Budova Čaplovičovej knižnice

Budova Čaplovičovej knižnice sa nachádza v hornej časti dolnokubínskeho Hviezdoslavovho námestia. Objekt spravuje Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava, ktorého zriaďovateľom je Žilinský samosprávny kraj. V budove sa nachádzajú dve oddelenia Oravského múzea – Ekonomické oddelenie a Literárnovedné oddelenie, ktoré má dve sekcie – Sekcia Bibliotéka Čaplovičiana a Sekcia literárne.

Budova Čaplovičovej knižnice.

Sekcia Bibliotéka Čaplovičiana

Jednoposchodová budova Čaplovičovej knižnice bola postavená začiatkom 20. storočia ako účelový objekt pre knižnicu Vavrinca Čaploviča, kde sú aj v súčasnosti umiestnené vzácne zbierky knižnice. Čaplovičova knižnica patrí k najcennejším historickým knižniciam na Slovensku a svojím hodnotným zbierkovým fondom presahuje regionálny aj národný rámec.

Knižnica je pomenovaná podľa svojho zakladateľa Vavrinca Čaploviča z Jasenovej (1778 – 1853), jedného z najväčších zberateľov kníh na Slovensku v 19. storočí. Vavrinec Čaplovič sa narodil 5. augusta 1778 v obci Jasenová neďaleko Dolného Kubína. Po skončení štúdií v roku 1798 pracoval v službách Oravskej stolice a od roku 1810 sa stal osobným tajomníkom hlavného riaditeľa Oravského panstva grófa Františka Zičiho (Zichyho). S grófom Zičim odišiel v roku 1812 do Bratislavy, kde vykonával funkciu archivára rodiny Ziči a bol tiež notárom (zapisovateľom, pisárom) regulačných prác na Dunaji. Celý život prežil v Bratislave, kde zomrel 25. decembra 1853 vo veku 75 rokov.

Mimoriadna zberateľská aktivita Vavrinca Čaploviča pri získavaní kníh, ktorá začala už v študentskom období, vyvrcholila v roku 1839, keď darovacou listinou z 15. apríla venoval svoju súkromnú knižnicu Oravskej stolici. Rozsiahlou akvizičnou činnosťou sa mu podarilo získať vzácne diela v podstate zo všetkých významných európskych vydavateľských centier. Knižnica tak už v tomto období patrila medzi najvzácnejšie zbierky v Uhorsku. V čase darovania mala približne 20 000 knižných diel a súčasťou kolekcie boli aj mnohé muzeálne predmety napríklad z oblasti astronómie, numizmatiky, lekárstva, paleontológie, mineralógie a i. Neskôršie Vavrinec Čaplovič dopĺňoval knižnicu aj po prevezení z Bratislavy

do Dolného Kubína až do konca svojho života. Na nákup kníh venoval skoro všetky svoje finančné prostriedky a tento počin si tak zasluhuje náš obdiv a uznanie i v súčasnosti.

Z Bratislavy bola knižnica prevezená do Dolného Kubína v 14 zásielkach v rokoch 1839 – 1851. Postupne prebiehala inventarizácia privezených kníh a napokon zásluhou Spoločnosti Čaplovičovej knižnice sa podarilo jej činnosť plne zabezpečiť. Od začiatku pôsobenia v Dolnom Kubíne bola knižnica umiestnená vo viacerých objektoch a až v rokoch 1905 – 1911 bola pre ňu postavená účelová budova, ktorá bola otvorená v roku 1914 pri príležitosti výročia darovacej zmluvy. V tejto budove sa knižnica nachádza aj v súčasnosti.

V deväťdesiatych rokoch 20. storočia Oravské múzeum realizovalo generálnu opravu a sanáciu celého objektu. Týkalo sa to aj priestorov, kde sú uložené knižničné a muzeálne zbierky. V neskoršom období sa urobili aj ďalšie úpravy vnútorných priestorov vrátane rozšírenia zariadení informačných technológií.

Knižničný fond Čaplovičovej knižnice sa delí do 12 hlavných skupín podľa vedných odborov (I. Bibliografie, lexikóny; II. Teológia; III. Filozofia; IV. História a zemepis; V. Sociológia; VI. Právo; VII. Filológia; VIII. Beletria; IX. Matematika; X. Prírodné vedy; XI. Umenie; XII. Revue a varia). Ďalšie zbierky knižnice sú zaradené do štyroch menších skupín, ktoré sú označené – R (rara); C (cimélie); P a K. Od deväťdesiatych rokov 20. storočia sa začali samostatne zapisovať prírastky získané akvizičnou činnosťou a tiež knižničný fond do príručnej knižnice. V súčasnosti knižnica eviduje 91 900 knižničných jednotiek.

Vo vzácnej zbierke Čaplovičovej knižnice sú uložené diela slovenskej, európskej i svetovej produkcie. Vo fonde je zbierka 25 prvotlačí – inkunábul od roku 1467 do roku 1500. Autorom najstaršej prvotlače je Rabanus Maurus, benediktínsky mních, encyklopedista, ktorý žil na prelome 8. a 9. storočia. Katalóg tlačí 16. storočia eviduje 1408 bibliografických jednotiek cenných diel zo 16. storočia. V knižnici sa nachádza tiež zbierka 284 rukopisov a 18 nekompletných dodatkov od 14. do 19. storočia. Vo fonde je zastúpená aj kolekcia 1 293 výtvarných diel, a to voľných grafických listov a originálnych kresieb. V kartografickej zbierke bolo spracovaných 1607 mapových diel od 17. do 20. storočia. Početné zastúpené sú aj staré atlasy od 16. do 20. storočia. Ďalej sa v knižnici nachádzajú rukopisné a tlačené hudobniny, periodické a neperiodické tlače atď. Čaplovičova knižnica má aj vlastný archív, v ktorom sú uložené okrem darovacej listiny a rukopisných katalógov zakladateľa Vavrince Čaploviča tiež ďalšie vzácne dokumenty k dejinám Čaplovičovej knižnice.

Pri príležitosti 170. výročia založenia Čaplovičovej knižnice bola 20. apríla 2009 slávnostne otvorená nová expozícia venovaná unikátnemu fondu zakladateľa Vavrince

Čaploviča z Jasenovej. Návštevníci majú príležitosť zoznámiť sa s Vavrincom Čaplovičom a jeho rukopisnou darovacou listinou pre Oravskú stolicu z 15. apríla 1839. Prostredníctvom krátkych charakteristík s ukázkami titulných strán a príloh sú predstavené všetky vedné odbory zastúpené vo fonde knižnice. Zvláštna pozornosť je venovaná najstarším častiam fondu, a to rukopisom a inkunábulám. Na samostatných obrazových paneloch sú ukážky mimoriadne hodnotnej výtvarnej a mapovej zbierky. Súčasťou expozície sú tiež niektoré muzeálne predmety a staré tlače bibliotéky.

Stála expozícia Čaplovičovej knižnice.

Sekcia literárne (v minulosti Literárne múzeum P. O. Hviezdoslava, neskôr Literárne oddelenie Oravského múzea P. O. Hviezdoslava)

Základom pre vznik múzea sa stala vecná pozostalosť po básnikovi Pavlovi Országhovi Hviezdoslavovi (1849 – 1921), ktorú darovala do Čaplovičovej knižnice jeho manželka Ilona Országhová, rodená Nováková. Riadne múzeum sa napriek viacerým snahám nepodarilo založiť. Až pri príležitosti 25. výročia básnikovej smrti v roku 1946 sa o múzeu už konkrétne hovorilo. Múzeum bolo otvorené 13. novembra 1954 v priestoroch prvého poschodia budovy Čaplovičovej knižnice. Odvtedy prešlo viacerými úpravami a zmenami.

V prvých desaťročiach svojej existencie múzeum spravovalo a prezentovalo len fond P. O. Hviezdoslava. V sedemdesiatych rokoch 20. storočia sa jeho záber rozšíril na ďalšie významné literárne osobnosti oravského regiónu, ktoré pozitívne zasiahli do vývinu slovenskej literatúry. Dnes obsahuje muzeálny fond vyše 20 000 jednotiek. Ide o zbierkové predmety z pozostalosti Hviezdoslava, Jégého, Kukučina, Novákovcov, Urbana, Figuli,

Gaceka, Florina, Škrabáka a iných osobností slovenského literárneho a kultúrneho života, pochádzajúcich z Oravy. Ďalej je to rozsiahly rukopisný archív, originálne fotografické materiály, korešpondencia, jednotlivé vydania diel oravských autorov, osobné predmety, osobné knižnice a výtvarné diela inšpirované literárnymi osobnosťami a ich dielom.

Sekcia literárne zaisťuje niekoľko expozícií. V Dolnom Kubíne je to Literárna expozícia P. O. Hviezdoslava, ktorá je umiestnená na prvom poschodí budovy Čaplovičovej knižnice. Expozícia v troch miestnostiach približuje život a tvorbu básnika Pavla Országha Hviezdoslava. Textový a obrazový materiál je doplnený originálnymi osobnými pamiatkami z pozostalosti básnika. Je to jeho pracovňa, časť salónu, časti odevov, dary k životným jubileám a množstvo väčších či drobnejších predmetov osobnej potreby. Expozícia je doplnená o výtvarné diela, ktorých inšpiračným zdrojom bola básnikova osobnosť či jeho tvorba. Okrem Literárnej expozície P. O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne Sekcia literárne zabezpečuje aj činnosť ďalších expozícií Oravského múzea v objektoch Florinov dom v Dolnom Kubíne, v Pamätnom dome Martina Kukučina v Jasenovej, v areáli Hviezdoslavovej hájovne pod babou Horou v Oravskej Polhore expozíciu – Milo Urban a taktiež literárnu expozíciu Hviezdoslavovej Hájnikovej ženy.

Literárna expozícia P. O. Hviezdoslava.

Oravská galéria (budova bývalého Župného domu)

Oravská galéria je regionálna galéria s krajskou pôsobnosťou pre Žilinský samosprávny kraj. Nachádza sa v hornej časti Hviezdoslavovho námestia pri Evanjelickom kostole a. v.

Galéria bola založená v roku 1965 so sídlom v Oravskom Podzámku. Ťažisko práce bolo v počiatočnom období v zberateľskej a výskumnej činnosti. Za prvé roky existencie galéria sústredila 1920 exponátov, ktoré položili základ budúcich kolekcíí.

V roku 1970 získala galéria vhodné expozičné priestory v Dolnom Kubíne. V roku 1970 sa presťahovala do budovy bývalého Župného domu na námestí, ktorý bol v minulosti sídlom Oravskej župy. V súčasnosti je to administratívne a výstavné centrum galérie.

Dvojposchodová murovaná stavba s vnútorným arkádovým dvorom bola postavená v druhej polovici 17. storočia. Čelná fasáda budovy má neobarokovú úpravu z roku 1896. Na fasáde medzi prvým a druhým poschodím nad hlavným vchodom do budovy je župný erb Oravy z 18. storočia.

V roku 1987 začala rozsiahla generálna rekonštrukcia budovy galérie. Svoje pracoviská presťahovala v tomto období do Kubíniyovského kaštieľa vo Vyšnom Kubíne. Renovácia budovy bola ukončená v roku 1994 a otvorenie obnoveného objektu a nových expozícií sa uskutočnilo 29. septembra 1995. V uvedenom roku sprístupnila Oravská galéria trvalé expozície z vlastných zbierok a rozšírila tak malý počet existujúcich stálych expozícií výtvarného umenia na Slovensku. Vo výstavných priestoroch predstavuje toho času stále expozície s názvom: *Staré umenie 15. a 19. storočia; Ikony; Slovenské výtvarné umenie 20. storočia; Štefan Siváň – rezbár z Oravy a Tradičné ľudové umenie – výber.*

Okrem Dolného Kubína prevádzkuje Oravská galéria ďalšie vysunuté trvalé expozície. Už po 6 rokoch od založenia pripravila galéria pre verejnosť jedinečnú expozíciu slovenského tradičného ľudového umenia na Slanickom ostrove na Oravskej priehrade. Expozícia má názov: *Tradičné ľudové výtvarné umenie.* Na Slanickom ostrove na Oravskej priehrade prevádzkuje aj svoju výletnú loď. V roku 1979 slávnostne otvorila ďalšiu trvalú expozíciu v Tvrdošíne, ktorá je venovaná celoživotnej tvorbe Márie Medveckej *Galériu Márie Medveckej v Tvrdošíne.*

História vzniku galérie a budovania zbierkového fondu neoddeliteľne súvisí aj s krátkodobou výstavnou činnosťou. Od svojho založenia pripravila galéria veľký počet výstav slovenského a zahraničného výtvarného umenia. Jedinečným zbierkovým fondom, v ktorom sa nachádza takmer 8 000 výtvarných diel, tak patrí Oravská galéria medzi najvýznamnejšie verejné galerijné inštitúcie na Slovensku.

Oravská galéria (budova bývalého Župného domu).

Mestský úrad (Radnica)

Budova sa nachádza v hornej časti Hviezdoslavovho námestia. Pochádza z konca 19. storočia a dal ju postaviť richtár Anton Nádaši (1826 – 1902) ako peňažný ústav podľa projektu Blažeja Bullu (1852 – 1919). Ešte pred vypuknutím 1. svetovej vojny prešla budova do vlastníctva mesta. V prvej polovici 20. storočia v nej sídlili rôzne inštitúcie, od konca 20. storočia slúži ako radničný dom. Na budove je umiestnená pamätná tabuľa obetiam 1. svetovej vojny.

Mestský úrad (Radnica).

Pamätný dom Pavla Országha Hviezdoslava

Stavba je umiestnená v hornej časti Hviezdoslavovho námestia oproti evanjelickému kostolu. Dom dal postaviť v druhej polovici 19. storočia básnikov švager, evanjelický farár

Pavol Samuel Novák (1858 – 1925). Pavol Országh Hviezdoslav (1849 – 1921), slovenský básnik, dramatik, prekladateľ a právnik sa sem nastáhoval po návrate z Námestova 1. októbra 1899. Hviezdoslav tu žil a pracoval až do svojej smrti 8. novembra 1921.

Po smrti manželky Ilony Országovej (1932) sa do domu nastáhoval JUDr. Pavol Novák s manželkou, rodenou Fábry, ktorá je v dejinách slovenského filmu zapísaná ako prvá slovenská filmová herečka. Hrala v prvej, ešte nemej verzii filmu Jánošík z roku 1920. Dnes je film súčasťou kultúrneho dedičstva UNESCO. Pri príležitosti 5. výročia Hviezdoslavovej smrti bola na dome 30. augusta 1926 odhalená pamätná doska. Jej autorom bol akademický sochár Josef Šejnost.

Pamätný dom P. O. Hviezdoslava.

Pamätný dom Ladislava Nádaši-Jégého

Poschodový dom sa nachádza v blízkosti Novákovského domu (Pamätný dom P. O. Hviezdoslava). Pochádza z prvej polovice 19 storočia. Lekár a spisovateľ Ladislav Nádaši-Jégé (1866 – 1940) po uzavretí manželstva s Máriou Kohútovou z Ústia kúpil dom na námestí od Pavla Trnkócyho. Dal ho opraviť a dostavať. Otvoril si v ňom ordináciu a 46 rokov pôsobil ako župný, neskôr okresný lekár. Tu žil a pracoval až do smrti v roku 1940. Jégé – hlavný predstaviteľ slovenského historického románu, je autor viac ako dvesto literárnych prác. V rokoch 1923 – 1926 bol šéfredaktorom periodika Naša Orava. Vyše dvadsať rokov bol osobným lekárom a priateľom P. O. Hviezdoslava. Na budove je

umiestnená pamätná tabuľa, ktorá pripomína tohto významného národovca. Sochu má Jégé aj v areáli Dolnooravskej nemocnice v mestskej časti Brezovec, ktorá nesie jeho meno.

Pamätný dom Ladislava Nádaši-Jégého.

Kino Choč (bývalá Židovská synagóga)

Stavba sa nachádza v hornej časti Hviezdoslavovho námestia oproti Mestskému úradu. Prví židia sa usadili v Dolnom Kubíne v polovici 18. storočia. Náboženská obec bola založená v roku 1770. O päť rokov neskôr dala vybudovať na námestí synagógu a ďalšie objekty, ktoré však požiar v roku 1893 zničil. Novú synagógu dala postaviť židovská náboženská obec v roku 1901 a v nezmenenej podobe sa dočkala 2. svetovej vojny. Na budove je umiestnená pamätná tabuľa so spomienkou na deportovaných Židov za 2. svetovej vojny. Pamätnú tabuľu obetiam holokaustu slávnostne odkryl v roku 1990 vtedajší prezident Václav Havel.

Kino Choč (bývalá Židovská synagóga).

Gymnázium P. O. Hviezdoslava (budova bývalých Štátnych škôl)

Budova sa nachádza vedľa radnice – Mestského úradu v Dolnom Kubíne. Výstavba objektu pre bývalé Štátne školy bola ukončená v polovici deväťdesiatych rokov 19. storočia. Boli v nej umiestnené tri Štátne školy (ľudová, meštianska a obchodná). Ešte za Rakúsko-Uhorska usilovalo mesto o vznik gymnázia. Vhodné podmienky na jeho zriadenie nastali až po vzniku 1. Československej republiky. Gymnázium v týchto priestoroch slávnostne otvorili 21. septembra 1919 za osobnej účasti básnika P. O. Hviezdoslava. V budove je škola umiestnená aj v súčasnosti s názvom Gymnázium P. O. Hviezdoslava.

Gymnázium P. O. Hviezdoslava (budova bývalých Štátnych škôl).

Zmeškalov dom hudby (bývalý hotel Slávia)

Pôvodný hotel dalo postaviť oravské panstvo. Potom ho vlastnila rodina Tyrolerovcov. Neskôr bola budova známa ako hotel Slávia, ďalej Osvetový dom a tiež ako Centrum voľného času – Domček. Stavba sa nachádza v dolnej časti Hviezdoslavovho námestia. S budovou sa spája história dolnokubínskeho ochotníckeho divadla. Vo Veľkej dvorane hotela sa uskutočnilo množstvo divadelných a hudobných predstavení i tradičných bálů, ktoré boli veľmi obľúbené a hojne navštevované ľuďmi zo širokého okolia. V prvej tretine 20. storočia bolo z iniciatívy Hviezdoslavovej besedy vybudované nové javisko. V súčasnosti je budova evanjelickej cirkvi známa ako Zmeškalov dom hudby. Svoje sídlo tu majú aj ďalšie inštitúcie.

Zmeškalov dom hudby (bývalý hotel Slávia).

Pamätník oslobodenia

V strede Hviezdoslavovho námestia sa nachádza Pamätník oslobodenia. Travertínový obklad pootvorenej knihy má na jednej strane reliéfnu plastiku postavy ženy s vlajúcim rúškom okolo bedier a ratolesťou nad hlavou, dolu s nápisom 5. apríl 1945 a na druhej strane text básne. Je dielom slovenského sochára a výtvarného pedagóga, národného umelca Rudolfa Pribiša.

Pamätník oslobodenia.

Pomník P. O. Hviezdoslava

V hornej časti Hviezdoslavovho námestia stojí pred budovou Čaplovičovej knižnice Pomník P. O. Hviezdoslava z roku 1936. Vyše tri metre vysokú sochu vytvoril Fraňo Štefunko. Po pravej strane sochy ležia na podstavci štyri ležaté kamenné kvádre s reliéfnou výzdobou, nápismi a textami zo štyroch oblastí Hviezdoslavovej tvorby. Symbolizujú ríšu ducha, ríšu prírody, ríšu ľudstva a ríšu básnikovho vlastného ja. Citáty navrhol a vybral Dr. Fedor Ruppeldt a pamätník architektonicky dotvoril Richard Podzemný z Prahy.

Pomník P. O. Hviezdoslava.

Lipa sútokov sveta

Zaujímavým riešením zástupcov mesta Dolný Kubín bolo v roku 2009 zasadenie lipy pred budovou mestského úradu, ktorú nazvali Lipa sútokov sveta. Lipa – symbol Slovanstva a národného cítenia Slovákov sa bude polievať z najrôznejších riek, morí a potokov sveta, odkiaľ vodu prinesú dovolenkujúci občania a tiež zástupcovia našich partnerských i iných miest a obcí. Poukazuje na spolupatričnosť nášho mesta s okolitými krajinami Európskej únie i celého sveta.

Park dejateľov

Mnohé významné osobnosti Dolného Kubína už svoje sochy, reliéfy či pamätné tabule v meste majú – napríklad Janko Matúška, Pavol Országh Hviezdoslav a iní. V Parku dejateľov sa teda pripomínajú ďalšie známe postavy rodákov ale aj tých, ktorí v meste žili a pôsobili.

Park sa nachádza medzi Oravskou galériou a kostolom Evanjelickej cirkvi a. v. na Hviezdoslavovom námestí. Tvorí ho osem reliéfov týchto osobností: **Ivan Ballo** (1909 – 1977), zakladateľ slovenskej profesionálnej hudobnej publicistiky a kritiky – **Pavol Bujnák** (1882 – 1933), literárny kritik, historik, estetik, jazykovedec a prekladateľ – **Theo Herkeľ Florin** (1908 – 1973), básnik, redaktor, diplomat – **Juraj Janoška** (1856 – 1930), spisovateľ, publicista, predseda obnovenej Matice slovenskej, prvý biskup evanjelickej cirkvi na Slovensku – **Ladislav Nádaši-Jégé** (1866 – 1940), župný a neskôr okresný lekár, spisovateľ, významný predstaviteľ slovenského historického románu – **Margita Figuli** (1909 – 1995), spisovateľka, prekladateľka, hlavná predstaviteľka lyrizovanej prózy v slovenskej literatúre – **Andrej Halaša** (1852 – 1913), redaktor, prekladateľ, etnograf, divadelný organizátor a právnik – **Peter Škrabák** (1924 – 1996), riaditeľ Literárneho neskôr Oravského múzea P. O. Hviezdoslava, pedagóg, dirigent, recitátor, divadelný ochotník. Stvárnenie reliéfov realizoval akademický sochár Rajmund Laur.

Park dejateľov.

Rímskokatolícky kostol sv. Kataríny Alexandrijskej

(Kohútov sad v centre mesta)

V 14. storočí patrila Orava cirkevne nitrianskemu archidiakonátu. Meno kubínskej fary sa v literatúre spomína v roku 1380. Pôvodný dolnokubínsky kostol bol postavený v tomto období v gotickom slohu a z kameňa. Od začiatku bol zasvätený sv. Kataríne.

Podrobnejšie správy o osudoch dolnokubínskej fary a kostola sú až zo 16. storočia. Vtedy sa na Orave šíril protestantizmus s príchodom Thurzovcov. V kostole boli zabielené maľby a obrazy a v rokoch 1622 – 1627 kostol prestavali. Z tejto prestavby sa zachoval renesančný epitaf Jóba Zmeškala a jeho manželky rodenej Szent-Ivanyi z roku 1622, ktorý sa nachádza na južnej stene kostola. Po roku 1670 sa za vlády Habsburgovcov vrátili všetky kostoly aj s farami opäť do správy katolíkov, teda aj dolnokubínsky kostol a fara. Na prelome 17. a 18. storočia bol kostol opäť striedavo v rukách katolíckej a evanjelickej cirkvi. Definitívne sa dostal do správy katolíkov po roku 1709 po potlačení kuruckých nepokojov v Uhorsku. V roku 1725 bol kostol prestavaný v barokovom slohu a v tomto stave zostal poldruha storočia.

V osemdesiatych rokoch 19. storočia dal kostol prestaviť direktor oravského panstva župan Zichy v slohu, ktorý imituje gotiku. Stavebné práce viedol Ing. Cancrini, kamenárske práce taliansky majster Francesco Joannes. Vežové hodiny boli privezené z Viedne. Prestavba prebiehala za dekana, farára Jozefa Kohúta, ktorý tu pôsobil od roku 1856 takmer päťdesiat rokov. Posviacku kostola vykonal 2. augusta roku 1887 spišský biskup Juraj Častka za prítomnosti župana Zichyho.

8. mája 1895 vypukol v Dolnom Kubíne veľký požiar, ktorý zachvátil aj kostol, zničil vežu, strechu a celý vonkajšok. Dekan Jozef Kohút za podpory patróna a veriacich dal kostol opraviť.

Pokračovateľmi Kohútových snáh boli po roku 1900 aj jeho nástupcovia – farár Peter Wjecha, dekan, farár Štefan Haluška a najmä dolnokubínsky dekan, farár Jozef Maxián. Za dekana Maxiána, ktorý pôsobil vo farnosti od roku 1908, boli v roku 1926 zakúpené zvonky a v roku 1930 bola postavená nová farská budova. Okrem ďalších, ktorí tu pracovali, môžeme spomenúť farára Viktora Trstenského. Pôsobil vo farnosti od roku 1938 a realizoval niektoré ďalšie práce. Uskutočnila sa plánovaná dlažba kostola, vymaľovaný bol interiér, kostol bol pokrytý novou strechou a opravený zvonku.

V roku 1941 bol zakúpený hotel Biheller, ktorý sa za šesť rokov podarilo adaptovať na kultúrne aktivity.

V roku 1956 bol kostol omietnutý brizolitom. V ďalšom období 1979 – 1981 sa vykonali nákladnejšie práce. Kostol bol pokrytý medenou krytinou, zvnútra reštaurovaný a upravený na bohoslužby podľa požiadaviek obnovenej liturgie.

Po roku 1989 farský kostol nepostačoval zvýšenému počtu veriacich. Bezprostredný podnet na výstavbu nového kostola na sídlisku Brezovec dal dekan Mons. Alfonz Letanovský (pozri ďalej), ktorý pôsobil ako správca farnosti, dekan v rokoch 1974 – 2004.

V roku 2005, v čase pôsobenia nového dolnokubínskeho dekana a farára Ľubomíra Pekarčíka, bol interiér kostola podrobený generálnej oprave, vďaka ktorej získal terajší vzhľad. Vykonali sa práce súvisiace s podlahovým kúrením a elektrifikáciou kostola, bola položená nová dlažba, vybudovalo sa sociálne zariadenie, postupne boli zakonzervované a reštaurované pamiatky v interiéri kostola, maľby, krížová cesta atď. V roku 2006 sa uskutočnila oprava fasády farského kostola a v tom istom roku aj úpravy jeho okolia. Boli reštaurované aj ďalšie pamiatky v interiéri kostola (bočný oltár sv. Jozefa a bočný oltár Sedembolestnej Panny Márie).

Rímskokatolícky kostol sv. Kataríny Alexandrijskej.

Po časovo náročných reštaurátorských a konzervátorských prácach odborníkov v Bratislave sa vrátil do farského kostola obraz Mettercie od neznámeho autora z prvej

polovice 16. storočia. V strede olejomalby je zobrazená sediaca svätá Anna a Panna Mária s malým Ježišom, po stranách stoja sv. Fabián a sv. Sebastián.

Na budove fary sa nachádzajú pamätné tabule Jozefa Kohúta a Mons. Viktora Trstenského.

Evanjelický kostol augsburského vyznania

(Kostol sa nachádza v hornej časti Hviezdoslavovho námestia medzi Oravskou galériou a Čaplovičovou knižnicou).

Na konci 16. a na začiatku 17. storočia narastá počet vznikajúcich evanjelických cirkevných zborov s početnou výstavbou nových kostolov, kaplniek a fár. V roku 1614 sa v literatúre spomínajú na Orave samostatné evanjelické farnosti a medzi nimi aj evanjelická farnosť v Dolnom Kubíne. Po zložitom období 17. a prvej polovice 18. storočia dochádza na konci 18. storočia k zmene konfesionalnej politiky Habsburgovcov. Na základe Tolerančného patentu Jozefa II. z 25. októbra 1781 dostali evanjelici právo na verejné vyznávanie náboženstva aj mimo artikulárnych chrámov. V obciach, kde bolo viac ako 100 protestantských rodín, si smeli postaviť kostol (bez veže a zvonov), faru, školu s bytmi pre učiteľov.

V roku 1784 nanovo vznikol samostatný cirkevný zbor v Dolnom Kubíne a konštituovala sa vlastná správa. Začala sa veľká finančná zbierka na stavbu chrámu na pozemku pri stoličnom dome. Základný kameň bol položený 19. marca 1784. Kostol sa staval z kameňa s drevenou povalou bez veže. Práce boli dokončené v tom istom roku 24. júna 1784. Budova fary bola dostavaná až o dva roky neskôr v roku 1786 v blízkosti kostola.

V roku 1842 sa realizovali ďalšie práce na kostole, a to stavba veže so zvonmi. O rok neskôr dali veriaci v Pešti zhotoviť nový pol tony vážiaci zvon. Dochoval sa až do dnešných čias, aj keď na konci 20. storočia praskol a bol nanovo vyhotovený z toho istého materiálu.

V tomto období tu pôsobil napríklad Pavol Cancrini, a to od roku 1807 celých 38 rokov. Jeho nástupcom sa stal v roku 1844 Samuel Novák, rodák z Liptovského Trnovca, ktorý tu pôsobil takmer pol storočia.

V čase veľkej povodne v roku 1860 došlo k poškodeniu fary a tiež hospodárskych budov. Cirkev preto hľadala lepšiu parcelu pre stavbu novej fary. Nové miesto, terajšie umiestnenie oproti evanjelickému kostolu, sa podarilo vykúpiť. Stavba bola ukončená v roku 1864 a dodnes stojí na Hviezdoslavovom námestí.

V roku 1893 časť mesta zasiahol veľký požiar. Zhorel tolerančný kostol a stará pôvodná fara, ktorú po povodni v roku 1860 opravili a načas slúžila ako škola.

Cirkev sa rozhodla postaviť nový a väčší kostol na tom istom mieste. Farár Pavol Samuel Novák, ktorý tu pôsobil od roku 1883 do roku 1925. Organizoval domáce a najmä zahraničné zbierky na výstavbu, ktorá prebiehala v rokoch 1893 – 1894 na základe projektov Félixu Bullu. Oltár, kazateľňa a krstiteľnica je dielom rezbárskej školy v Bardejove. Chrám bol vysvätený 25. novembra v roku ukončenia prác.

Evanjelický kostol augsburského vyznania.

Po smrti Pavla Samuela Nováka v roku 1925 tu pôsobil farár Ján Bezek z Liptovského Petra, a to až do konca 2. svetovej vojny. V období jeho pôsobenia sa v rokoch 1934 realizovalo vyzdobenie interiéru chrámu, a to maľba interiéru kostola podľa návrhu akademického maliara Jána Hálu, ktorú realizoval Anton Bodnár. Uskutočnila sa tiež generálna oprava fasády, rekonštrukcia elektroinštalácie a i.

Na prelome sedemdesiatych a osemdesiatych rokov 20. storočia sa realizovala rekonštrukcia kostola, ktorý znehodnocovala vysoká vlhkosť muriva. Urobila sa tiež rekonštrukcia evanjelickej fary a prístavba k existujúcej budove. Práce boli dokončené v roku 1984. Ďalšie sanačné práce pokračovali aj v nasledujúcom období za pôsobenia evanjelických farárov Pavla Kopanicu, Rastislava a Eriky Stančekovcov.

V predsieni kostola je umiestnená tabuľa padlých počas rokov 1914 – 1918. Na budove fary oproti kostolu sa nachádza pamätná tabuľa Samuela Nováka.

Oravská knižnica Antona Habovštiaka (bývalá budova Tatra banky)

(text v časti o Oravskej knižnici)

Florinov dom

Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava spravuje aj Florinov dom. Je to dvojpodlažný remeselnícky, pôvodne farbiarsky dom, situovaný v historickom centre mesta Dolný Kubín pri Kohútovom sade. Bol vybudovaný v 18. storočí. Známy je tiež pod názvom Zaunerovská kúria. Od konca 19. storočia bol používaný už len na bývanie. Po odchode do dôchodku sa sem zo susednej katolíckej fary presťahoval dekan Jozef Kohút, významný literárny historik a monografista Oravy, ktorý v ňom býval až do svojej smrti v roku 1900.

Časom dom prešiel do majetku rodiny Herkeľovcov. V rokoch 1953 – 1973 v ňom žil básnik, publicista, diplomat a osvetový pracovník Theo H. Florin (1908 – 1973). Od roku 1997 je v dome sprístupnená Pamätná izba T. H. Florina s pôvodným zariadením básnika. Ostatné priestory slúžia v súčasnosti Oravskému múzeu P. O. Hviezdoslava na inštalovanie krátkodobých výstav. V období rekonštrukcie Župného domu vystavovala vo Florinovom dome svoje diela aj Oravská galéria, ktorá objekt niekoľko rokov spravovala. Prízemie tohto dvojpodlažného domu je z kameňa, vrchná časť je čiastočne murovaná a dopĺňa ju zrubový charakter.

Florinov dom.

Pamätná miesto s pamätnou tabuľou Andreja Radlinského

Na Radlinského ulici sa nachádza na budove ELKOPU v blízkosti Kostola sv. Kataríny Alexandrijskej pamätná tabuľa s bustou národného dejateľa a jazykovedca Andreja Radlinského (1817 – 1879). Bola odhalená v roku 1967. Autorom je akademický sochár Stanislav Bíroš. Pripomína miesto, kde stál jeho rodný dom.

Pamätník Janka Matúšku

Pamätník autorovi textu slovenskej hymny Janka Matúšku (1821 – 1877), štúrovského básnika a národovca sa nachádza v Kohútovom sade v blízkosti katolíckeho kostola.

Pamätník Janka Matúšku.

Historický cintorín

Svoj dnešný charakter získaval cintorín postupne od roku 1866, keď tam bol pochovaný Leopold Bruck, v roku 1877 Janko Matúška a ďalší. Verejnosti sa stal viac známym najmä v roku 1921, keď tam uložili do hrobu slovenského básnika Pavla Országha Hviezdoslava. V nasledujúcich rokoch tu boli pochovaní ďalší oravskí dejatelia, spisovatelia, organizátori slovenského kultúrneho života na Orave. Nachádzajú sa tu hroby napríklad týchto osobností, ktoré v Dolnom Kubíne žili a pôsobili. Mená uvádzame v abecednom poriadku: **Leopold Bruck** (1800 – 1866), učiteľ, knihovník; **Baltazár Demián** (1803 – 1851), župný lekár, kultúrny pracovník, maliar; **Theo Herkeľ Florin** (1908 – 1973), básnik, publicista, diplomat a osvetový pracovník; **Pavol Országh Hviezdoslav** (1849 – 1921), slovenský básnik, dramatik, prekladateľ a právnik; **Andrej Kavuljak** (1884 – 1952),

lesný inžinier, historik; **Ondrej Kalina**, vlastným menom Ján Smetanay (1867 – 1953), knihovník, publicista; **Jozef Kohút** (1828 – 1990), katolícky farár, literárny historik a monografista Oravy; **Janko Matúška** (1821 – 1877), úradník, básnik a spisovateľ, publicista; **Ladislav Nádaši-Jégé** (1866 – 1940), lekár, spisovateľ; **Samuel Novák** (1816 – 1895), ev. farár, národný buditeľ, mecén; **Ján Ťatliak** (1876 – 1946), riaditeľ Tatra banky a mnohí ďalší.

Historický cintorín – hrob Janka Matúšku (1821 – 1877).

Židovský cintorín

Pred druhou svetovou vojnou žilo v Dolnom Kubíne 300 osôb, ktorí sa hlásili k židovstvu. Počas vojny boli transportovaní v niekoľkých etapách do koncentračných táborov, prípadne sa odsťahovali do cudziny. Podľa tabuliek posledného sčítania obyvateľstva v roku 2011 sa pod hlavičkou Ústredného zväzu židovských náboženských obcí uvádza v Dolnom Kubíne jedna osoba.

Židia mali v Dolnom Kubíne svojho rabína, synagógu, cintorín a triedy, v ktorých sa vyučovali ich deti. Cintorín sa nachádza pri ceste smerom na Kuzmínovo po ľavej strane.

Až do roku 1948 bol udržiavaný, ale po odchode Židov postupne pustosil. Na mnohých miestach bolo zničené oplotenie, ničili sa a rozkrádali pomníky. Od roku 1992 sa začalo s jeho opravou. Cintorín sa vyčistil a pravidelne sa kosí. Doposiaľ sa urobilo oplotenie a od roku 2008 sa realizuje rozsiahla úprava pomníkov a chodníkov. Financie na to poskytuje SOS – záchrana židovských pamiatok s pobočkou v Banskej Bystrici.

Kostol Povýšenia sv. Kríža

Bezprostredný podnet na výstavbu Kostola Povýšenia sv. Kríža na sídlisku Brezovec dal Mons. Alfonz Letanovský (1974 – 2004), v tom čase správca farnosti a dekan. K realizácii stavby došlo za výdatnej finančnej a pracovnej podpory dolnokubínskych veriacich, ale tiež sponzorov zo Slovenska a zo zahraničia.

Základný kameň posvätil pápež Ján Pavol II. dňa 22. apríla 1990 v Bratislave pri príležitosti svojej prvej návštevy vtedajšieho Česko-Slovenska. Stavba má pôdorys 8-uholníka o opísanej kružnici 36 m, veža s krížom dosahuje výšku 37,5 m. Vo veži sú umiestnené tri zvony. Prvé nadzemné podlažie pozostáva z hlavnej lode kostola so svätyňou, príľahlou kaplnkou zasvätenou Fatimskej Panne Márii. Z lode kostola sa môžeme dostať tromi schodišťami na rozsiahly chór.

Autorom súsošia hlavného oltára, krížovej cesta a ďalších sôch v chráme je akademický sochár Peter Švaral. Samotný kostol je viacúčelový. Teda okrem svojho hlavného poslania sú súčasťou kostola aj podúrovňové obslužné miestnosti v suterénu. V kostole sa konajú rôzne nábožensko-kultúrne podujatia.

Kostol je zasvätený Povýšeniu sv. Kríža a posvätil ho spišský diecézny biskup Mons. František Tondra v sobotu 13. septembra 1997 pri slávnostnej svätej omši. Námestie pred kostolom nesie názov – Námestie Jána Vojtašáka. Ján Vojtašák (1877 – 1965), diecézny biskup spišskej rímskokatolíckej diecézy, v roku 1996 sa začal proces jeho blahorečenia. Na námestí je umiestená aj jeho socha v nadživotnej veľkosti, ktorú umelecky stvárnil akademický sochár Peter Švaral.

Kostol Povýšenia sv. Kríža.

Park Martina Kukučina

Park Martina Kukučina sa nachádza v blízkosti hotela Park. Je tu umiestnený reliéf Martina Kukučina (1860 – 1928), lekára a spisovateľa. Park je tiež oddychovou zónou s voliérou s pávmi a menšími druhmi vtákov. Je tu umiestnený aj drevený altánok, ktorý sa využíva na kultúrne účely najmä v letnom období, keď sa tu za priaznivého počasia konajú nedeľné koncerty.

Kolonádový most

Drevený krytý Kolonádový most v Dolnom Kubíne nemá dlhú históriu. Bol postavený v roku 1994 a nahradil starý, nefunkčný most postavený v minulosti. Je vyhotovený z dreva a na strechu bol použitý šindel. Vedie ponad rieku Orava a spája starú časť mesta s mestskou časťou Veľký Bysterec. V mostnej konštrukcii sú zabudované aj priestory pre malé kiosky. V jeho bezprostrednej blízkosti sa nachádza tržnica podobného architektonického rázu. Turisti obdivujú podobné mosty vo Švajčiarsku, Francúzsku alebo v Čechách. Kolonádový most v Dolnom Kubíne sa tak radí k obdivuhodným technickým pamiatkam a patrí medzi vyhľadávané a často fotografované atrakcie v Dolnom Kubíne.

Kolonádový most cez rieku Orava.

Mestská časť Veľký Bysterec

Zvonica na Bysterci je známy orientačný bod mestskej časti Veľký Bysterec. Pamätná tabuľa, ktorá je na nej umiestnená, bola odhalená v roku 2003 pri príležitosti 585. výročia uplatnenia mestských práv na území Dolného Kubína. Pripomína históriu Veľkého Bysterca. Sú na nej uvedené roky: 1272 – prvá zmienka o Bysterci; rok 1418 – mestečko Veľký Bysterec v listine kráľa Žikmunda; rok 1949 – Veľký Bysterec začlenený do mesta Dolný Kubín.

Zvonica v mestskej časti Veľký Bysterec.

Mestská časť Malý Bysterec

V mestskej časti Malý Bysterec sa nachádza Penzión Kúria – bývalý Smrečanyovský kaštieľ z 1. polovice 19. storočia. Bol postavený v prevažujúcom empírovom slohu. Je to jednoposchodová budova so stredným portálom, na ktorom je balkón s kamenným zábradlím. Po rekonštrukcii objektu v roku 1995 slúži ako ubytovacie a stravovacie zariadenie. Nachádza sa na vstupe do mesta Dolný Kubín v smere od Žiliny.

Penzión Kúria (bývalý Smrečanyovský kaštieľ).

Mestská časť Zásكالie

V katastrálnom území mestskej časti Zásكالie na ulici Zásكالická sa nachádza rodný dom etnografa Andreja Halašu (1852 – 1913). Dom ľudovej architektúry vznikol v 1. polovici 19. storočia. Na rodnom dome Halašu sa nachádza tiež pamätná tabuľa. Na tej istej ulici stojí tiež baroková drevená zvonica z konca 18. storočia a zachovala sa aj dvojpodlažná kamenná budova z prvej polovice 18. storočia.

Mestská časť Mokrad'

V strede miestnej časti Mokrad' na Mokrad'skej ulici sa nachádza Skautský dom – bývalý Abaffyovský kaštieľ, sirotinec. Vznikol v 16. – 17. storočí, s neskoršími úpravami v 18., 20. storočí. Multifunkčný objekt využíva v súčasnosti 53. Zbor Gentiana mládežníckej organizácie Skaut. Pri kaštieli sa nachádza s park s historickou zeleňou, ktorý vznikol v 2. polovici 19. storočia.

Mestská časť Srňacie

V mestskej časti Srňacie sa nachádzajú prvky ľudového staviteľstva z 19. storočia. Je to niekoľko zrubových domov v súčasnosti v súkromnom vlastníctve.

Pamiatky v okolí Dolného Kubína (výber):

Vyšný Kubín – Kostol Najsvätejšej Trojice

Rímskokatolícky kostol Najsvätejšej Trojice patrí k najstarším kamenným sakrálnym stavbám na Orave. Bol postavený vo Vyšnom Kubíne na neskorogotických základoch v 15. storočí. V nasledujúcom období sa realizovali viaceré prestavby najmä v 17., 18. a 19. storočí. Kostol tvorí jednolod'ová stavba s novším segmentovým uzáverom presbytéria a renesančnou vežou. Hlavný oltár je neskorobarokový s gotickou sochou Najsvätejšej Trojice z polovice 15. storočia. V interiéri kostola sa v zadnej časti nachádza kamenný Epitaf Jozefa Kubíniho a jeho manželky Amálie z roku 1792. Vzácný je tiež vo zvonici umiestnený gotický zvon z konca 15. storočia od zvonolejára J. Weigla. Kostol sa využíva na bohoslužobné účely.

Vyšný Kubín – Kostol Najsvätejšej Trojice.

Vyšný Kubín – Obecný úrad a Múzeum obce

Ďalšou dominantou obce je bývalý Arpádovský kaštieľ vybudovaný v 18. storočí a v druhej polovici 19. storočia pseudobarokovo prestavaný. Je to poschodová budova s ústredným arkádovým rizalitom a prekrásnou dekoratívnou bosážou. Priestory sú využívané na kultúrne účely a je v ňom sídlo Obecného úradu. V prízemí je umiestnená trvalá expozícia, ktorá bola otvorená pri príležitosti 150. výročia narodenia básnika – Pavla Országha Hviezdoslava (1849 – 1921). Expozícia približuje návštevníkom osobnosť rodáka, jeho vzťah k rodisku, ktoré zohralo veľmi dôležitú úlohu na jeho ceste životom i básnickou tvorbou. Časť expozície je venovaná ďalším dejateľom, ktorí boli počas svojho života výrazne spätí s obcou. Expozícia približuje aj historický vývoj obce, ktorá patrí k najstarším na Orave.

Vyšný Kubín – Obecný úrad a Múzeum obce (bývalý Arpádovský kaštieľ).

Vyšný Kubín – renesančný kaštieľ, pamätník Priadka, pomník P. O. Hviezdoslava, pamätná tabuľa Margite Figuli

Vo Vyšnom Kubíne sa nachádza tiež renesančný kaštieľ s rozsiahlym parkom z prvej polovice 17. storočia. Objekt bol rozšírený v prvej polovici 18. storočia a klasicisticky upravený začiatkom 19. storočia. Je to jednopodlažná obdĺžniková budova s nárožnými vežami. Kaštieľ má barokovú mansardovú strechu s cibulovými baňami na vežiach. Klasicistická fasáda s tympanómom na rizalite, v miestnostiach sú štukované klenby. Kaštieľ patril zemianskej rodine Kubínyiovcov. V minulých rokoch bol miestom nakrúcania niekoľkých filmov – Námestie svätej Alžbety a Cársky kuriér.

Oproti kaštieľu sa nachádza monumentálny architektonicky a sochársky upravený pamätník Priadka tvaru stredne vysokej trojuholníkovej steny, ktorá je vyhotovená z úzkeho

horizontálne kladeného pieskovcového kameňa. Na ľavej strane steny je upravený bronzový reliéf priadky v ľudovom odeve. Autorom sochárskeho diela je Fraňo Štefunko. Pamätník je venovaný matke básnika P. O. Hviezdoslava, rodáka z Vyšného Kubína. Slávnostne bol odhalený 15. decembra 1972.

V hornej časti obce sa nachádza pomník P. O. Hviezdoslava, ktorý bol odhalený pri príležitosti 25. výročia smrti básnika. Pomník je postavený na mieste pôvodného rodného domu spisovateľa, nakoľko rodný dom vyhorel v novembri 1916.

Vo Vyšnom Kubíne je umiestnená aj pamätná tabuľa venovaná Margite Figuli (1909 – 1995), spisovateľke, prekladateľke a autorke literatúry pre deti a mládež. Je umiestnená na dome, v ktorom prežila svoju mladosť. Dom je situovaný v strednej časti obce. M. Figuli sa narodila v tom istom dome, v ktorom sa narodil aj P. O. Hviezdoslav.

Jasenová – Pamätný dom Martina Kukučina

Ďalší objekt, ktorý spravuje Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava, je pamätný dom lekára a spisovateľa Martina Kukučina (1860 – 1928). Stojí v dedinke Jasenová, vzdialenej 5 km od Dolného Kubína v smere Ružomberok. Zachoval sa najmä zásluhou rekonštrukcie v roku 1960, keď bol aj sprístupnený verejnosti. Dal ho postaviť spisovateľov otec Ján Bencúr v roku 1856, ako o tom svedčí nápis vyrytý do hrady v prednej izbe. Dom s hospodárskymi budovami tvorí uzavretý celok. Vnútorným i vonkajším vzhľadom oživuje prostredie, v ktorom sa narodil a vyrástol známy slovenský prozaik. Vstupný priestor približuje život a práce v Jasenovej na prelome 19. a 20. storočia. Predná izba a kuchyňa sú zariadené dobovým dedinským nábytkom tak, ako to bolo za spisovateľovho života. V ďalších dvoch miestnostiach je obrazom a slovom priblížený jeho životný príbeh, ale najmä jeho tvorba. Expozíciu dotvárajú jednotlivé vydania jeho literárnych prác.

V hospodárskej budove a prístrešku pri vchode sú inštalované pracovné nástroje a náradie, ktoré boli používané pri poľnohospodárskych prácach a pri zabezpečení chodu domácnosti.

V tesnom susedstve areálu, v blízkom parku, je socha Martina Kukučina v nadživotnej veľkosti od akad. sochára Jána Kulicha.

Jasenová – Pamätný dom Martina Kukučina.

Leštiny – Drevený artikulárny kostol

Drevený artikulárny evanjelický kostol bol postavený v rokoch 1688 – 1689 v Leštinách. Kostol vo svojich počiatkoch nemal vežu ani zvonicu. Až v roku 1777 veriaci dobudovali zvonicu, ktorú s kostolom prepojili krytým schodiskom. Vo vnútri zvonice sú dva zvony z roku 1764 a 1924. Do dnešných dní sa kostol zachoval v neporušenom stave, v pôvodnom prírodnom prostredí. Nedotkli sa ho takmer žiadne novodobé rušivé stavebné zásahy a úpravy architektúry, zrubovej konštrukcie ani vnútorného zariadenia. Výnimočnej historickej pamiatke sa roku 2008 dostalo celosvetového uznania v podobe zápisu do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO. Nachádza sa 7 km od Dolného Kubína za obcou Vyšný Kubín smerom na kúpele Lúčky.

Istebné – Drevený artikulárny kostol

Na mieste súčasného dreveného artikulárneho evanjelického kostola sv. Michala v Istebnom stála pôvodne malá kaplnka z roku 1686, ktorá bola v roku 1730 rozšírená. Pribudla veža a boli urobené kryty pod kostolom. Kostol dostal pôdorys gréckeho kríža. V jeho interiéri sa nachádzajú vzácne maľby, kazateľnica, barokový oltár s obrazom sv. Trojice a ďalšie zaujímavosti. Objekt spolu so zrubovou zvonickou patrí medzi najhodnotnejšie historické stavby na Orave. Nachádza sa 8 km od Dolného Kubína smerom na Žilinu.

Istebné – Drevený artikulárny kostol.

Oravský Podzámok – Oravský hrad

Oravský hrad je národná kultúrna pamiatka a patrí do súboru desiatich objektov v správe Oravského múzea P. O. Hviezdoslava. Patrí mu prvenstvo v návštevnosti medzi slovenskými hradmi a zámkami. Nachádza sa na strmom vápencovom brale nad obcou Oravský Podzámok. V jeho priestoroch sú umiestnené okrem iného tiež pútavé spoločenskovedné a prírodovedné expozície.

Oravský hrad je impozantný komplex zložený z Horného, Stredného a Dolného hradu, ktorý budovali a prestavovali od 13. storočia až do 1. polovice 20. storočia. Nájdeme tu takmer všetky architektonické slohy od románskeho slohu, cez gotiku, renesanciu, barok až po romantizmus. História hradu je spojená s významnými osobnosťami, akými boli Matej Korvín, Ján z Dubovca a palatín Juraj Turzo, najvýznamnejší člen bytčiansko-oravskej vetvy. Prvá písomná zmienka o existencii Oravského hradu pochádza z roku 1267, keď vnuci zvolenského župana Detrika získali od uhorského panovníka Béla IV. výmenou za Oravu s hradom kráľovské majetky Varín, Žilinu, Tepličku a niekoľko osád na Turci a Liptove.

Horný hrad je najvyššie umiestnená časť Oravského hradu. Patrí k najstarším častiam hradu, pričom stavebné počiatky siahajú do 13. storočia. Zaujímavosťou Horného hradu je cisterna vysekaná do hradnej skaly. Dnes je súčasťou interiéru, avšak pôvodne bola v jeho exteriéri.

Centrom Stredného hradu je jeho nádvorie, ktoré obklopujú jednotlivé objekty. Najstaršou časťou je viacpodlažná Obytná veža v tvare hranola so základmi z 13. storočia.

Okrem nej tvoria súčasť Stredného hradu ešte dva palácové objekty, a to neskorogotický Korvínov palác z konca 15. storočia a renesančný palác Jána z Dubovca z prvej polovice 16. storočia. Interiéry Stredného hradu sú v Korvínovom paláci vyložené červeným smrekom, nájdeme tu umelecké kováčske práce, kachľovú pec, historický nábytok, Erbovú sálu, Druhú hradnú galériu atď. Atraktívnym priestorom Stredného hradu je samotné nádvorie. V jeho severnej časti sa nachádza hradná studňa. Za studňou sa nachádza tiež hradná pivnica vysekaná do skaly v tom istom období. Obranný význam mali dve bašty nazvané podľa svetových strán Východná a Západná.

Architektonicky najvýstavnejšou dvojicou stavieb Dolného hradu sú Kaplnka sv. Michala a Turzov palác. Jediný sakrálny hradný objekt, a to Kaplnka sv. Michala patrí medzi najkrajšie priestory Oravského hradu. Architektonickú podobu jej dali dva slohy – renesančný a barokový. V rokoch 2002 – 2005 bol interiér kaplnky reštaurovaný. Kaplnka sv. Michala tak predstavuje výnimočný architektonický priestor s mimoriadne cenným umeleckým inventárom. Diela tvoria pamiatkovo cenný súbor celoštátneho významu.

Oravský Podzámok – Oravský hrad.

Oravská Lesná – Oravská lesná železnica

Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava prevádzkuje tiež úzkorozchodnú lesnú železnicu. Nachádza sa na hranici Oravy a Kysúc v katastri obce Oravská Lesná. Pôvodne bola vybudovaná na prepravu dreva. Pre turistické účely bola obnovená v roku 2008. V areáli železnice bola v roku 2011 slávnostne uvedená do skúšobnej prevádzky zrekonštruovaná jediná zachovalá úzkorozchodná parná lokomotíva z medzivojnovej výroby pražskej továrne Českomoravská Kolben – Daněk (ČKD) – jej názov je „Gontkulák“. Je to vzácny

historicko-technický exponát a zbierkový predmet, ktorý bude v skúšobnej prevádzke premávať na Oravskej lesnej železnici na úseku: Stanica Tanečník – Sedlo Beskyd.

V areáli sa nachádza aj Expozícia Oravskej lesnej železnice, ktorá je venovaná historickému kontextu vzniku a fungovania Oravskej lesnej železnice a tiež dejinám a súčasnosti Oravskej lesnej železnice. Železnica sa nachádza 39 km od Dolného Kubína.

Na Hornej Orave sa nachádzajú aj ďalšie pozoruhodné miesta. Zmienku si zaslúžia aspoň niektoré z nich. Informácie sú dostupné tiež na internetových stránkach jednotlivých obcí.

V Oravskom Podzámku priamo pod Oravským hradom sa nachádza **Múzeum šľachtických kočiarov a saní**. Je to jedinečná zbierka kočiarov a saní na Slovensku. V múzeu sa nachádza 21 exponátov (10 km od Dolného Kubína).

V Zubercoch – Brestovej v nádhernom prostredí Roháčov je umiestnené **Múzeum oravskej dediny** s vyše 50 stavbami ľudovej architektúry. Areál je rozčlenený na niekoľko celkov, ktoré pripomínajú jednotlivé časti Oravy. Atraktívnym prvkom expozície múzea je Kostol sv. Alžbety zo Zábreže. Kostol bol postavený v 15. a rekonštruovaný v 17. storočí. Bohatá etnografická expozícia a chov domácich zvierat umožňujú návštevníkom predstaviť si život a prácu Oravcov v minulosti (41 km od Dolného Kubína).

Obec Podbiel patrí medzi architektonické skvosty ľudovej architektúry zachovalých drevených stavieb. Je to celkom 64 pôvodných dreveníc, ktoré boli prevažne postavené koncom 19. storočia. V obci sa nachádza aj **Malé Podbielanské etnografické múzeum**. Obsahuje výstavu predmetov, ktoré sa v tejto oblasti používali v minulosti v liturgii, v domácnostiach a pri poľnohospodárskych prácach atď. Múzeum je umiestnené v zrekonštruovanej budove bývalej cirkevnej školy. Pravidelne je otvorené len počas letnej turistickej sezóny (24 km od Dolného Kubína).

Z 15. storočia pochádza rímskokatolícky drevený gotický **Kostol Všetkých svätých** v Tvrdošíne. Dnešná podoba je obnovená renesančná úprava kostola z polovice 17. storočia. Kostol sa nachádza na miestnom cintoríne. Od roku 2008 je zapísaný do Zoznamu svetového kultúrneho a prírodného dedičstva UNESCO (32 km od Dolného Kubína).

Galéria ľudového rezbárstva sa nachádza v Babíne. V stálej a celoročne prístupnej expozícii ľudových drevených plastík sa nachádza viac ako 50 sôch v nadživotnej veľkosti od 30 tvorcov z Oravy, Liptova, Kysúc, Považia, Košíc a Poľska (21 km od Dolného Kubína).

Spomenúť treba aj **Pamätnú izbu Martina Hamuljaka a Múzeum obce Oravská Jasenica**. V múzeu sú nainštalované artefakty dokumentujúce bohatú históriu, spoločenský,

kultúrny a duchovný život obce. V pamätnej izbe Martina Hamuljaka sú prístupné publikácie, ktoré tento dejateľ pripravoval do tlače, historické dokumenty a dobový inventár. Múzeum ju otvorené celoročne (29 km od Dolného Kubína).

Relax a šport

SKI PARK Kubínska hoľa patrí k ústredným centráм turistického ruchu na Orave. Lyžiarske stredisko sa nachádza v krásnej prírode pohoria Oravská Magura a je jedným z najnavštevovanejších stredísk zimných športov na Slovensku. Rozkladá sa vo výške 720 m až 1 396 m n. m. a jeho celkové prevýšenie je tak 676 metrov.

SKI PARK Kubínska hoľa.

SKI PARK ponúka lyžiarom moderné horské dopravné zariadenia – 2 štvorsedačkové lanovky s nástupným pásom a 8 lyžiarskych vlekov značky POMA. K dispozícii je požičovňa a servis lyžiarskej výstroje. Pre začiatočníkov je určená lyžiarska škola, ktorej inštruktori sú profesionáli s certifikátmi vo svojej kategórii a ovládajú minimálne jeden cudzí jazyk (anglický, poľský, maďarský, nemecký, ruský). Priamo v stredisku aj na zjazdovkách je niekoľko bufetov, samoobslužná reštaurácia a pre náročnejších je určená reštaurácia v Hoteli Green, ktorý poskytuje aj ubytovacie služby. Pre turistov je k dispozícii šesť veľkokapacitných parkovísk.

Aquapark – AquaRelax v Dolnom Kubíne je celoročne otvorený moderný mestský areál. Aquapark ponúka: 25 m plavecký bazén, vodný svet s veľkým relaxačným bazénom, tobogány, šmýkalku, promenádu pod pyramídou, vírivky, masážne trysky, divokú riekku, 4 vyhrievané lavice, 200 lehátok, 2 fontánky s pitnou vodou, rehabilitačno-relaxačné centrum

a veľké moderné fitness centrum atď. Aquapark je vybavený najmodernejšími technológiami na úpravu vody. Dominujú tu prvky pyramíd, ktoré dotvárajú nezameniteľnú atmosféru tohto miesta.

Aquapark – AquaRelax v Dolnom Kubíne

Nedáľeko Aquaparku sa nachádza zimný a futbalový štadión a dve menšie osvetlené ihriská s umelou trávou.

Kuzmínovo – areál zdravia sa nachádza len pár minút od centra mesta. V prírodnom areáli je pre návštevníkov vytvorených niekoľko sprístupnených trás, na ktorých si môžu oddýchnuť v piatich drevených prístreškoch, či na osadených lavičkách. Oblasť je vhodná na prechádzku s výhľadom na mesto a panorámu Malej Fatry či Kubínskej hole.

Vodné športy – rieka Orava so svojimi zákutiami ponúka niekoľko možností svojho využitia. Jednak je to rafting, splavovanie na plti, vodný slalom v areáli Gäcel'a atď.

Rekreačná oblasť Gäcel'. Pôvodne zemianska osada, ktorá sa nevyvinula na samostatnú obec. Prvý záznam o nej je z roku 1415. V roku 1848 tu vyhlásili oravskí národovci zásluhou Samuela Nováka národné požiadavky – Gäcel'ské žiadosti. Zachovalý park s dendrologicky zaujímavými drevinami vyhlásili v roku 1974 za chránený prírodný výtvor. Rozprestiera sa na ploche 10,5 ha. V Gäceli je Tília kemp a v bývalom kaštieli reštaurácia Pod Lipami. V súčasnosti táto bývalá osada slúži ako kempingová oblasť s možnosťou športového vyžitia.

Fotografie:

Archív autorky.

Literatúra:

- ČAPLOVIČ, Pavol: Dolný Kubín. Dolný Kubín: Vydavateľstvo Osveta, 1986.
- HUBA, Peter: Dolný Kubín: mesto kultúrnych tradícií a dneška. Dolný Kubín: Vydavateľstvo Peter Huba, 2008.
- HUBOVÁ, Jana: Sprievodca po Historickom cintoríne v Dolnom Kubíne. – Dolný Kubín: Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava, 1990 (nestr.).
- CHMELÍK, Martin: Parná lokomotíva ČKD 1441/1928 na Oravskej lesnej železnici. In: Zborník Oravského múzea, 28, 2011, s. 453 – 457.
- ILENINOVÁ, Katarína: Bibliotéka Čaplovičiana v rokoch 2000 – 2009. In: Zborník Oravského múzea, 26, 2009, s. 241 – 250.
- KAVULJAK, Andrej: Historický miestopis Oravy. Bratislava: Slovenská akadémia vied, 1965.
- KUBIŠTOVÁ, Dagmar: „I pamäť nech nám vzácna je ...“. In: Dolný Kubín na ceste storočiami. Almanach 2007, ako príspevok k poznaniu nášho mesta, 2007, s. 20 – 21.
- KUBIŠTOVÁ, Dagmar: Pamätné miesta slovenskej a nielen literárnej histórie. In: Mesto Dolný Kubín. Almanach, ako príspevok k poznaniu histórie nášho mesta, 2002, s. 10 – 11.
- Oravský hrad. Dolný Kubín: Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava, 2009 (nestr.).
- Pamätnica z príležitosti 60-ročného jubilea Rím. – kat. kostola v Dolnom Kubíne. Ružomberok: Lev, 1948.
- PORUBČINOVÁ, Zdenka: Bibliotheca Čaplovičiana naša. In: Mesto Dolný Kubín. Almanach, ako príspevok k poznaniu histórie nášho mesta, 2002, s. 12 – 13.
- PORUBČINOVÁ, Zdenka: Čaplovičova knižnica v Dolnom Kubíne (k 160. výročiu darovania knižnice Orave). In: Zborník Oravského múzea, 16, 1999, s. 113 – 130.

Internetové zdroje uvedené nižšie a tiež internetové strany mesta Dolný Kubín a internetové strany obcí v okolí Dolného Kubína:

Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava:

- www.oravamuzeum.sk/index.php/caplovicova-kniznica/charakteristika
- www.oravamuzeum.sk/index.php/caplovicova-kniznica/expozicia
- www.oravamuzeum.sk/index.php/oddelenia-muzea/literarnovedne-oddelenie/charakteristika
- www.oravamuzeum.sk/index.php/literarna-expozicia-p-o-h/expozicia
- www.oravamuzeum.sk/index.php/dom-martina-kukucina/expozicia
- www.oravamuzeum.sk/index.php/oravsky-hrad/lektorske-slovo
- www.oravamuzeum.sk/index.php/oravska-lesna-zeleznica/o-zeleznici
- www.oravamuzeum.sk/index.php/oravska-lesna-zeleznica/expozicia

Oravská galéria:

- www.oravskagaleria.sk/o_galerii.html
- www.oravskagaleria.sk/budova_zupneho_domu.html
- www.oravskagaleria.sk/historia_vzniku.html

Oravská knižnica A. Habovštiaka:

- www.oravskakniznica.sk/modules.php?name=Encyclopedia&op=list_content&eid=1

PhDr. Zdenka Porubčinová, CSc. Narodila som sa v obci Muráň na Slovensku. Rodičia v tom čase žili na Morave, v meste Gottwaldov, dnes Zlín, kde som absolvovala základnú aj strednú školu. V rokoch 1968 – 1973 som študovala na Filozofickej fakulte UJEP v Brne odbor históriu (UJEP = Univerzita Jana Evangelisty Purkyně, dnes Masarykova univerzita v Brne). Po ukončení vysokej školy v roku 1973 som pracovala do roku 1989 ako historik na Lekárskej fakulte UJEP v Brne na Katedre sociálneho lekárstva so zameraním na dejiny medicíny. V tomto období som získala titul PhDr. (doktor filozofie) a titul CSc. (kandidát vied). V roku 1989 som sa presťahovala s rodinou na Slovensko do Dolného Kubína, kde žijem aj v súčasnosti. Od roku 1991 som pracovala v Oravskom múzeu P. O. Hviezdoslava ako vedúca Čaplovičovej knižnice. Túto funkciu som vykonávala až do roku 2002. V tomto roku som odišla do dôchodku. S Oravským múzeom P. O. Hviezdoslava – Čaplovičovou knižnicou som spolupracovala i naďalej. Od roku 2004 až do roku 2011 vo forme externých a tiež interných úväzkov. Od roku 1973 do roku 2012 som napísala a uverejnila nemalý počet populárnych článkov predovšetkým z dejín medicíny, z histórie Čaplovičovej knižnice a o zaujímavostiach z jej zbierok. Početné sú odborné štúdie zo spracovania fondov Čaplovičovej knižnice – napríklad územných slovacikálnych tlačí, ďalej lekárskej literatúry zo 16. a 17. storočia a tiež štúdie zo spracovania pozoruhodných tlačí 16. storočia a i.